

ВЛАСЕНКО М. С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРАГМАТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПІДРЯДНИХ ОЗНАЧАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ В ІСПАНСЬКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ТЕКСТАХ

У статті йдеться про прагматичне значення підрядних означальних речень в текстах іспанських законодавчих документів, звертається особлива увага на мовні засоби, що сприяють однозначному, чіткому розумінню адресатом викладених законодавчих положень.

Ключові слова: законодавчий текст, прагматичний аспект, підрядні означальні речення, адресат.

В статье идет речь о прагматическом значении придаточных определительных предложений в текстах испанских законодательных документов, особое внимание уделяется языковым средствам, которые способствуют однозначному, четкому пониманию адресатом изложенных законодательных положений.

Ключевые слова: законодательный текст, прагматический аспект, придаточные определительные предложения, адресат.

The article deals with the pragmatic significance of the attributive subordinate clauses in the texts of the Spanish legal documents, paying special attention at the language means which promote the certain, precise understanding of the legislative statements by the addressee. .

Key words: legal text, pragmatic aspect, attributive subordinate clauses, addressee.

Актуальність даної статті зумовлено орієнтацією сучасної лінгвістики на вивчення функціонування мови в людському суспільстві, розуміння мови як діяльності, представлення мовних засобів реалізації мети та мотивів особистості.

Метою дослідження є розкрити комунікативно-прагматичний потенціал мовних засобів, а саме підрядних означальних речень, які вживає іспанський законодавець для передачі інформації у різних законодавчих документах.

Предмет дослідження становить мовленнєва реалізація прагматичних відносин між адресантом, текстом закону та його адресатом, яку можна дослідити лише через вивчення композиційних, лексичних та граматичних засобів і стилістичних прийомів, за допомогою яких законодавець створює відповідні документи.

Об'єктом дослідження є законодавчі тексти офіційно-ділового стилю іспанської мови.

Матеріалом дослідження слугують 2000 прикладів з іспанських законодавчих документів, відібрані методом суцільної вибірки з текстів

Конституції Іспанії, Цивільного та Кримінального кодексів Іспанії, іспанських законів (органічних), декретів та постанов загальним обсягом 3800 сторінок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше на матеріалі іспанської мови проведено дослідження законодавчих текстів з урахуванням комунікативно-прагматичного аспекту.

На синтаксичному рівні для законодавчих текстів найспецифічнішим є використання, головним чином, розповідних речень, які виділяються повнотою та поширеністю конструкцій, сполучниковим зв'язком, нормативним порядком слів, тобто всіма рисами, необхідними для чіткого викладу логічного ходу думки. Широко використовуються складні речення, що мають великі конструктивні можливості та смислову місткість.

Функціональним завданням законодавчої підсистеми є докладний, чіткий, логічний опис подій. Із складних речень цьому завданню найбільшою мірою відповідають складнопідрядні речення. Як показало наше дослідження, з двох тисяч прикладів, відібраних з п'яти різновидів іспанських законодавчих текстів, лише 558 прикладів являють собою прості чи складносурядні речення, а інші 1442 приклади – це складнопідрядні речення, вживання яких зумовлене їх здатністю повною мірою та в адекватній формі відобразити взаємодії явищ, фактів, понять, що підлягають інтерпретації, чітко передавати найрізноманітніші відношення, більшість з яких (наприклад, означальні, умовні, часові та ін.) у повній мірі можуть бути вираженими лише завдяки підрядності.

Згідно з нашими підрахунками, серед підрядних речень найуживанішими є підрядні означальні речення.

Відомо, що підрядні означальні речення відносяться до членів головного речення, виражених іменником чи займенником, та вказують на їх характеристику, ознаку тощо. Дослідники іспанської граматики, виходячи з семантичних особливостей означальних підрядних речень, поділяють їх на два розряди: пояснювальні та уточнювальні (обмежувальні) підрядні речення [1:331].

Серед підрядних означальних, які займають перше місце за частотністю функціонування у досліджуваних законах (Конституція – 62 %, кодекс – 53 %, Органічний закон – 63 %, декрет – 75 %, постанова – 73 %), спостерігається значна перевага уточнювальних

речень (92 %), оскільки саме підрядні означальні уточнювальні речення здатні виконувати функцію виділення антецедента з категорії позначуваних ним понять.

Ось декілька прикладів, підтверджуючих вищевикладене:

“[...] Las Cortes Generales ejercen la potestad legislativa del Estado, aprueban sus Presupuestos, controlan la acción del Gobierno y tienen las demás competencias que les atribuya la Constitución. [...]” (CE Art. 66, 17);

“Las autoridades que no hayan resistido la rebelión, serán castigadas con la pena de inhabilitación absoluta de doce a veinte años” (CP Art. 482, 306);

Los Juzgados y Tribunales españoles conocerán de los juicios que se susciten en territorio español entre españoles, entre extranjeros y entre españoles y extranjeros con arreglo a lo establecido en la presente Ley y en los tratados y convenios internacionales en los que España sea parte” (LO Art. 21, 34).

Форма субхунтива у підрядному означальному реченні виражає реальну модальність. Використання адресантом у головному реченні іменників з прикметниками, декількох однорідних модально-часових форм теперішнього індикатива у прагматичних значеннях визначення та констатації та підрядного означального уточнювального речення відповідає завданням законодавчих текстів чітко, докладно, офіційно, об'єктивно передавати законодавчу інформацію та сприяє однозначному адекватному розумінню адресатом викладеного положення.

Характерною особливістю іспанських законодавчих текстів є висока продуктивність багатоконпонентних складнопідрядних речень, за допомогою яких досягається диференційоване та послідовне, складний та водночас стислий виклад думки [2:13]. Частотність використання адресантом того чи іншого складнопідрядного речення в різних законах вважаємо за доцільне проілюструвати наочно.

Конституція

У тексті Конституції з усіх проаналізованих прикладів лише 43 % становлять складнопідрядні речення, що зумовлене специфікою прагматичної мети цього законодавчого документу. Положення, викладені у тексті Конституції, лише визнають та визначають у загальній формі окремі права та обов'язки, які уточнюються та конкретизуються, враховуючи різноманітні обставини їхньої дії, у текстах інших документів.

Серед тих підрядних, що вживаються у тексті Конституції, найпоширенішим виявляється підрядне означальне, що в загальній кількості підрядних речень становить 62 %. Умовні та підрядні часу займають друге за поширеністю місце та становлять відповідно 12 % та 17 %. Усіх інших типів підрядних є незначна кількість.

Особливо сприяють адекватному сприйняттю, однозначному, чіткому розумінню адресатом викладених законодавчих положень складнопідрядні речення з декількома підрядними означальними:

“Los poderes públicos ayudarán a los centros docentes que reúnan los requisitos que la ley establezca” (CE Art. 27, 8);

“Se reconoce el derecho de los trabajadores y empresarios a adoptar medidas de conflicto colectivo. La ley que regule el ejercicio de este derecho, sin perjuicio de las limitaciones que pueda establecer, incluirá las garantías precisas para asegurar el funcionamiento de los servicios esenciales de la comunidad” (CE Art. 37, 10);

“Los poderes públicos realizarán una política de provisión, tratamiento, rehabilitación e integración de los disminuidos físicos, sensoriales y psíquicos, a los que prestarán la atención especializada que requieran y los ampararán especialmente para el disfrute de los derechos que este Título otorga a todos los ciudadanos” (CE Art. 49, 12-13).

Як ми переконалися на прикладі досліджуваних іспанських законодавчих текстів, у підрядних означальних реченнях широко використовуються форми умовного способу (субхунтив). Пояснюється це самим характером законодавчих документів, тим, що в них антецедентом означального речення часто виступає слово, яке називає не конкретну особу, предмет чи поняття, а клас однорідних осіб, предметів чи понять, в силу чого в іспанській мові в таких підрядних означальних вимагається, як відомо, обов’язкове вживання умовного способу.

Порівняймо два наступних складнопідрядних речення з підрядними означальними:

“El Consejo General del Poder Judicial estará integrado por el Presidente del Tribunal Supremo, que lo presidirá, y por veinte miembros nombrados por el Rey por un período de cinco años” (CE A. 122, 30);

“Son electores y elegibles todos los españoles que estén en pleno uso de sus derechos políticos” (CE A. 68, 17).

Перше означальне речення відноситься до конкретного поняття (до

Голови Верховного Суду), тому дієслово в ньому виражене дійсним способом. У другому підрядному означальному теж виражена реальна модальність, але тут уживання умовного способу є необхідним, оскільки антецедентом цього означального речення є не конкретна особа, а узагальнена (усі іспанці). Дієслова-присудки таких підрядних означальних, незалежно від того, яким способом вони виражені, перекладаються на українську мову дійсним способом.

Згідно з результатами дослідження, у тексті Конституції в підрядних означальних уживаються такі модально-часові форми: теперішній субхунтив, теперішній індикатив, простий майбутній індикатив та простий майбутній субхунтив. На теперішній субхунтив, за нашими підрахунками, припадає 85 % з усіх проаналізованих прикладів.

Необхідно підкреслити, що для всіх досліджуваних документів найчастотнішим серед підрядних речень є підрядні означальні, а інші типи підрядних представлені значно меншою кількістю, можливо й тому, що найчастіше їх замінюють дієслівні конструкції та звороти.

Кодекс

Що стосується текстів кодексів, то згідно з нашими підрахунками найпоширенішим з видів підрядних виявляється також підрядне означальне, на яке припадає 52 % з усіх підрядних.

Наприклад:

“El militar que no empleare los medios a su alcance para contener la rebelión en las fuerzas de su mando, será castigado con las penas de prisión de dos a cinco años e inhabilitación absoluta de seis a diez años” (CP Art. 476, 304);

“A los efectos de determinar la Ley penal aplicable en el tiempo, los delitos y faltas se consideran cometidos en el momento en que el sujeto ejecuta la acción u omite el acto que estaba obligado a realizar” (CP Art. 7, 29);

“Las disposiciones de este Título se aplicaran a los delitos y faltas que se hallen penados por leyes especiales” (CP Art. 9, 30);

“El cónyuge al que la separación o divorcio produzca desequilibrio económico en relación con la posición del otro, que implique un empeoramiento en su sustitución anterior en el matrimonio, tiene derecho a una pensión que se fijará en la resolución judicial, teniendo en cuenta, entre otras, las siguientes circunstancias [...]” (CC Art. 97, 54);

“El derecho a la pensión se extingue por el cese de la causa que lo

motivó, por contraer el acreeador nuevo matrimonio o por vivir maritalmente con otra persona” (CC Art. 101, 55);

“El cónyuge de buena fe cuyo matrimonio haya sido declarado nulo tendrá derecho a una indemnización si ha existido convivencia conyugal, atendidas las circunstancias previstas en el artículo 97” (CC Art. 98, 54).

Як можна побачити у вищенаведених прикладах з Цивільного та Кримінального кодексів Іспанії, у підрядних означальних використовуються такі модально-часові форми, як теперішній індикатив, теперішній субхунтив, складний минулий субхунтив, простий минулий індикатив, імперфект індикатива та простий майбутній індикатив. Як і у тексті Конституції, вибір адресантом дійсного чи умовного способу залежить від антецедента, тобто від того, чи він виражає конкретну особу, предмет чи поняття, або, навпаки, узагальнену. Оскільки для текстів законодавчих документів, зокрема кодексів, характернішим є вживання мовних засобів, що передають колективне, безособове значення, то, згідно з результатами спостережень, на теперішній час умовного способу у підрядних означальних припадає близько 70 %.

Органічний закон.

У текстах іспанських органічних законів уживається менша кількість підрядних речень, ніж у попередніх проаналізованих законодавчих документах. Проте підрядне означальне також посідає перше місце за частотністю вживання – 63 %.

Наведемо декілька прикладів:

“La Ley de Planta podrá, en aquellos Tribunales Superiores de Justicia en que número de asuntos lo justifique, reducir el de Magistrados, quedando compuestas las Salas por su respectivo Presidente y por Los Presidentes y Magistrados, en su caso, que aquélla determine” (LO Art. 79, 54);

“Las propuestas a que se refiere el artículo anterior se sujetarán a los requisitos de forma previstos en esta Ley para la resolución judicial que deba dictarse, suscribiéndose por el Secretario proponente” (LO Art. 291, 117);

“Se establecerán unidades de Policía Judicial que dependerán funcionalmente de las autoridades judiciales y del Ministerio Fiscal en el desempeño de todas las actuaciones que aquéllas les encomienden” (LO Art. 444, 160);

“Los funcionarios de Policía Judicial a quienes se hubiera encomendado una actuación o investigación concreta dentro de las competencias a que se refiere el artículo 443 de esta Ley, no podrán ser

removidos o apartados hasta que finalice la misma o, en todo caso, la fase del procedimiento judicial que la originó, si no es por decisión o con la autorización del Juez o Fiscal competente” (LO Art. 446, 161).

З вищенаведених прикладів можна переконатись у широкому варіюванні модально-часових форм дієслів у підрядних означальних. Органічний закон не є винятком з інших досліджуваних нами законодавчих документів – теперішній час умовного способу також посідає тут перше місце – 68 %.

Декрети та постанови

У текстах іспанських декретів підрядні речення представлені майже тільки підрядними означальними (75 %), усі інші типи підрядних представлених незначною кількістю, яка у процентному відношенні коливається від 1 до 8 %. Майже таку картину демонструє процентне співвідношення підрядних речень у текстах іспанських постанов. Тут підрядні означальні становлять 73 %, а всі інші – від 1 до 7 % .

На наш погляд, цей факт пояснюється тим, що прагматичною метою текстів постанов та декретів є уточнення та конкретизація законодавчих положень, викладених в інших законах. Саме для реалізації зазначеної мети найпридатнішими виявляються підрядні означальні:

“Se entenderán adoptados por asentimiento los acuerdos que versen sobre propuestas respecto de las cuales no se hayan formulado objeciones por ningún miembro del Consejo” (REG Art. 43, 767);

“El Presidente será asistido en sus funciones por el Secretario general, que documentará los actos que lo requieran” (REG Art. 27, 763);

“La competencia para otorgar las licencias por estudios corresponde al Consejo General del Poder Judicial, previo informe favorable del Presidente de que gubernativamente dependa el interesado, que tendrá en cuenta las necesidades del servicio y por cuya mediación será cursada la petición correspondiente” (AC Art. 20, 842);

“También podrá interesarse que consten en acta las motivaciones de voto u opiniones expresadas durante los debates, a cuyo efecto se entregará al Secretario general nota redactada de las opiniones que hayan de recogerse, que será conservada con el acta, e incorporada al texto de la misma” (REG Art. 49, 768).

Як видно з прикладів, у текстах постанов спостерігається тенденція вживання, крім декількох підрядних означальних, ще й

діеприкметникових зворотів у функції поширеного означення, що робить текст постанов більш чітким, доступним та зрозумілим для адресата.

Така сама тенденція спостерігається у текстах іспанських декретів:

“Para la ocupación de las plazas de Secretarios en los Juzgados de Paz a que se refiere este artículo gozarán de preferencia, por una sola vez, los Oficiales de la Administración de Justicia adscritos al Juzgado de Distrito convertido que corresponda y, en su defecto, los funcionarios del Cuerpo a extinguir de Secretarios de Juzgados de Paz de municipios de más de 7.000 habitantes, quienes podrán tomar parte en los concursos correspondientes” (RD Art. 31, 593).

Таким чином, в усіх досліджуваних іспанських законодавчих документах спостерігається частотне вживання засобів, здатних якомога точніше та докладніше передати інформацію, закладену у законодавчих положеннях, щоб уникнути двозначності розуміння сутності цих положень та передбачити усі можливі запитання стосовно їхнього змісту.

Саме тому перше місце в усіх законодавчих документах займають підрядні означальні речення, які реалізують у контексті прагматику уточнення, дефініцію, обмеження або виділення головної думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Виноградов В. С.* Грамматика испанского языка: Практический курс: Учебник для ин-тов и фак. иностр. яз. – 3-е изд. – М.: Высш. школа, 1990. – 432 с. 2. *Швыркова Л. Л.* Морфолого-синтаксические особенности законодательных документов /на материале исп.яз./: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.05. – М., 1973. – 23 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. CE (1978). Constitución española. – Madrid: Ed. Nacional. – 47 p. 2. CC (1988). Código Civil de España. – Madrid: JACARYAN, S.A. – 425 p. 3. CP (1987). Código Penal de España. – Madrid: JACARYAN, S.A. – 472 p. 4. LO (1990). Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio // Normas de Derecho Orgánico Judicial. Consejo General del Poder Judicial. – Madrid: Gráficas Arias Montano, S.A. – P. 34-198. 5. REG (1990). Reglamento de Organización y Funcionamiento del Consejo General del Poder Judicial // Normas de Derecho Orgánico Judicial. Consejo General del Poder Judicial. – Madrid: Gráficas Arias Montano, S.A. – P. 757-799. 6. AC (1990). Acuerdo de 28 de junio de 1989 // Normas de Derecho Orgánico Judicial. Consejo General del Poder Judicial. – Madrid: Gráficas Arias Montano, S.A. – P. 835-844. 7. RD (1990). Real Decreto 122/1989, de 3 de enero // Normas de Derecho Orgánico Judicial. Consejo General del Poder Judicial. – Madrid: Gráficas Arias Montano, S.A. – P. 581-594.